

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Kerstin Blom Bokliden

Handlings- och tidsplan för programberedningen för klimat

Uppdrag

Styrelsen har beslutat att inrätta en partipolitiskt sammansatt programberedning för att stärka medlemmarnas beredskap att klimatanpassa och minska klimatpåverkan. Bakgrunden är den att samhällsaktörer och invånare behöver verka för ett samhälle med minimal klimatpåverkan. Myndigheterna måste hantera de konsekvenser vi ser idag och i en nära framtid. Översvämningar till följd av skyfall drabbar våra samhällen och risker för ras och skred ökar. Dricksvattnet riskerar att förstöras.

Vi har behov av en politisk diskussion om hur SKL och samhällets andra aktörer i sina olika roller möter klimatförändringarna. Behovet aktualiseras av olika initiativ på nationell och EU-nivå, som Energiunionen och Miljömålsberedningens uppdrag för ett klimatpolitiskt ramverk,

En partipolitiskt sammansatt programberedning inrättas därför med uppdrag att politiskt bedöma:

- Vilken beredskap har kommuner, landsting och regioner för klimatförändringar och hur kan förmågan att hantera klimatrelaterade händelser förbättras?
- Hur bör ansvarsfördelning och samordning mellan staten, kommunerna, landstingen och regionerna ske för de förebyggande åtgärder som krävs med anledning av klimatförändringarna?
- Hur kan SKL:s medlemmar vara spjutspetsar i Sveriges arbete för minskad klimatpåverkan?
- Som samhällsplanerare behöver kommunerna få förutsättningar att främja klimatsmart förtätning. Lösningar behövs för att bygga tätt, energieffektivt och klimatanpassat i kollektivtrafiknära lägen. Samordning mellan bostadsbyggande och trafiklösningar behöver utvecklas. Ska kommuner kunna gå före med energikrav vid försäljning av kommunal mark? Kan byggregler vara mer ambitiösa och inte som idag främja el på bekostnad av fjärrvärme? Hur kan styrmedel utvecklas för energieffektiviserande renovering?
- Hur kan kommuner och landsting som verksamhetsutövare ta tillvara möjligheterna med verksamhetsutveckling och upphandling? Hur kan kommun- och landstingsfastigheter vara i framkant ur energieffektiviseringssynpunkt?
- Hur kan nya arbetssätt utvecklas som ”smarta IT-lösningar, resfria möten, vård på distans, avfallsförebyggande, lean-tänkande” osv för att minska klimatpåverkan från kommuner och landsting?

- Hur kan kommunerna arbeta för att stödja medborgarnas vilja att leva klimatsmart?
- Kan kommunerna genom miljötillsyn och näringslivsutveckling bidra till klimatarbetet i näringslivet?

Programberedningen ska återkomma till styrelsen senast i november 2015 med handlings- och tidsplan för arbetet.

Programberedningens arbete sker under större delen av den återstående mandatperioden. Arbetet påbörjas under augusti 2015 och avslutas med en skriftlig rapport i mars 2017. Kansliet arbetar successivt fram material som ligger som underlag för månadsvisa möten i beredningen. Under arbetets gång hålls seminarier och dialog förs med samhällets olika aktörer och organisationer som företräder olika målgrupper. Ett nära samspel med beredningen för samhällsbyggnad behövs under arbetets gång.

Programberedningen

I programberedningen ingår Bijan Zainali (S), ordförande, Gunnar Hedberg (M), vice ordförande, Kristina Zakrisson (S), Tomas Eriksson (MP), Emma Berginger (MP), Anna Hövenmark (V), Rikard Warlenius (V), Ingalill Jonsson (M), Gustav Hemming (C), Nicke Grahn (FP), Liza-Maria Norlin (KD).

Programberedningens sekreterare är Kerstin Blom Bokliden. En tjänstemannagrupp bestående av Andreas Hagnell, Emma Bonnevier, Tove Göthner, Markus Planmo, Sonja Pagrotsky och Gunnar Fredriksson biträder beredningen i dess arbete. Det kan vara så att andra tjänstemän på kansliet kan behöva bistå programberedningen beroende på vilka frågeställningar som mejslas fram.

Upplägg

Programberedningens arbete kommer att bedrivas i tre etapper (tidsperioder):

Lägesbeskrivning (augusti 2015–mars/april 2016)

Fördjupad analys (april 2016–september 2016)

Förslag till strategier (oktober 2016–januari 2017)

Fokus föreslås ligga på:

1. Att förebygga och motstå klimatrelaterade händelser i kommuner, landsting och regioner.
2. Ansvarsfördelning och samordning mellan staten, kommuner, landsting och regioner.
3. Kommuner, landsting och regioner som spjutspetsar i Sveriges arbete för minskad klimatpåverkan.

De största utmaningarna idag antas ligga inom förmågan att hantera klimatrelaterade händelser och ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna. Programberedningen avser dock att arbeta bredare och även behandla minskad klimatpåverkan i lägesbeskrivningen. För att möjliggöra fördjupad analys i någon fråga inom minskad klimatpåverkan behöver beredningen ge tidiga signaler om prioriteringar.

När den första och den andra etappens arbete avslutats sammanfattas de viktigaste resultaten i ett PM och avrapporteras till arbetsutskottet. Arbetet under den tredje etappen redovisas i slutrapporten. Nedan följer exempel på frågeställningar som förtydligar utmaningarna under respektive område. Det är inte möjligt för beredningen att svara på alla frågeställningar.

1. Att förebygga och motstå klimatrelaterade händelser i kommuner och landsting och regioner

- Hur kan kommuner, landsting och regioner styra och organisera arbetet med klimatanpassning?
- Hur identifierar och analyserar vi klimatrisker (risk- och sårbarhetsanalyser m.m.)? Vilka övriga analyser och planer inom kommun, landsting och regioner berörs?
- Inom vilka områden saknas kunskap idag? Kan både avse verksamheter (fastighet, dricksvatten osv) och specifika klimatrisker (översvämningar, höga temperaturer osv).
- Vilka utmaningar och hinder upplever man från kommunens sida?
- Hur kan vi öka förmågan hos våra näringar, fastigheter, infrastruktur osv, att motstå klimatrelaterade händelser såsom skyfall, höga temperaturer och ökad luftfuktighet?
- Hur kan vi minska risken för att skyfall och översvämningar skapar problem i nybyggda områden/vid nybyggnation och exploatering samt i befintlig bebyggelse?
- Vilka kommuner är spjutspetsar inom svenskt klimatarbetet?
- Hur gör vi smarta avvägningar mellan att bygga täta städer och samhällen samtidigt som de måste ha kapacitet för avrinning efter översvämningar etc.
- Vilka smarta IT lösningar kan man ta användning av i klimatanpassningsarbete?
- Mångfunktionella lösningar – hur kan man med gröna kilar, gröna tak, parker osv. dämpa effekten av översvämningar samtidigt som man får en mer attraktiv stadsmiljö?
- Vilket material/underlag finns från SMHI, Boverket och andra aktörer, vilka kostnadsberäkningar/kostnadsnyttoanalyser finns?

- Hur stadsplaneringen och dess tillämpning ska beakta framtida risker för översvämningar, skyfall och vattennivåhöjningar i hav, sjöar och vattendrag

2. Ansvarsfördelning och samordning mellan staten, kommunerna, landstingen och regionerna för förebyggande åtgärder

- Hur ser ansvarsfördelningen ut inom staten (mellan länsstyrelser, myndigheter och departement) i olika skeden av klimatanpassningsarbetet (planering, förebyggande åtgärder, anpassning osv.)
- Hur ser ansvarsfördelningen ut mellan staten och kommuner, regioner och landsting för förebyggande åtgärder i befintlig bebyggelse och i ny bebyggelse?
- Hur ska finansiering lösas för förebyggande åtgärder?
- Hur ska samordningsproblematiken inom staten lösas? En nationellt utpekad myndighet?
- Hur kan dialogen mellan länsstyrelsen och kommunen förbättras, idag ställer länsstyrelserna olika krav på kommunerna.
- Vilken roll spelar försäkringsbranschen? Finns det andra viktiga aktörer?

3. Kommuner, landsting och regioner som spjutspetsar för minskad klimatpåverkan

- Inom vilka områden finns störst möjligheter för kommuner, landsting och regioner? (Störst potential och störst rådighet)
- Var behövs ändrade styrmedel (ekonomi, regelverk, kunskap) och ansvarsförhållanden?
- På vilket område kan programberedningen göra en insats?
- Hur kan samhällsbyggandet främja klimatsmart förtätning och minskat behov av fossildrivna transporter? Exempel mobility management och smart mobilitet.
- Hur kan kommuner, landsting och regioner ligga i framkant ur energi-effektiviseringssynpunkt?
- Hur kan kommuner, landsting och regioner ta tillvara möjligheterna med verksamhetsutveckling och upphandling, utveckla nya arbetssätt som smarta IT-lösningar?
- Hur kan kommuner, landsting och regioner bidra till klimatarbetet i näringslivet genom miljötillsyn och näringslivsutveckling?
- Hur kan kommuner, landsting och regioner stödja medborgarnas vilja att leva klimatsmart?

Lägesbeskrivning

De utmaningar som SKL tidigare tagit upp i hemställan till regeringen angående klimatanpassning d.v.s. ansvarsfördelning, finansiering, lagstiftning och nationell färdplan är utmärkta att arbeta utifrån och kan även gälla som utgångspunkt för arbetet

med minskad klimatpåverkan. Medskick gjordes vad gäller näringslivets roll, fastigsägarnas ansvar och stadsplaneringens betydelse. Kansliets förslag är att fokus i beredningens arbete för minskad klimatpåverkan bör läggas på medlemmarnas roller som samhällsplanerare och som verksamhetsutövare, exempelvis inom upphandling och avseende egna fastigheter.

Den första fasen inleds med att skapa en bred bas för kunskapsinhämtning för programberedningens ledamöter och att lägga en gemensam grund för vilka utmaningar kommuner, landsting och regioner står inför. Kunskap inhämtas från expertis från både SKL, statliga nationella och regionala myndigheter med ansvar inom området samt andra viktiga samhällsaktörer så som försäkringbolag. En konferens om Klimatanpassning och nybyggnation kommer att hållas på SKL den 18 november 2015. Programberedningens ledamöter kan ta del av innehållet i konferensen genom att delta på SKL eller se den via webbsändning. När en kunskapsbas lagts för ledamöterna föreslås programberedningen ta emot gästföreläsare från stockholmsregionen och därefter förlägga ett beredningssammanträde med studiebesök i Västra Götaland samt göra en studieresa till Skåne med en avstickare till Köpenhamn. Det vore också bra att under hösten 2016 förlägga ett sammanträde med studiebesök i norra Sverige.

Fördjupad analys

Utifrån den kunskap som framkommit under ”Lägesbeskrivning” diskuteras hur kommuner, landsting och regioner ska förebygga och motstå klimatrelaterade händelser, hur ansvarsfördelningen och samordningen är mellan staten, kommunerna, landstingen och regionerna för förebyggande åtgärder samt hur kommuner, landsting och regioner ska kunna vara spjutspetsar i Sveriges arbete för minskad klimatpåverkan. Underlag för analysarbetet kommer att komma från SKL:s kansli. Redovisningen bör innehålla förslag till hur SKL kan stödja kommuner, landsting och regioner samt vad andra samhällsaktörer kan göra. Analysen kommer att ske tematiskt, presenteras för programberedningen, diskuteras och sedan justeras. Det kan vara så att vi under den fördjupade analysen behöver bjuda in ytterligare personer eller representanter från sektorer som inte tidigare varit representerade.

Förslag till strategier

Programberedningen skulle kunna ordna en konferens på SKL där man presenterar sina förslag till strategi för att förebygga och motstå klimatrelaterade händelser, förtydligande av ansvarsfördelningen och samordningen mellan staten, kommunerna, landstingen och regionerna för förebyggande åtgärder samt hur medlemmarna kan vara spjutspetsar i Sveriges arbete för minskad klimatpåverkan. Sammanfattningarna och strategierna kommer att behandlas på programberedningens sammanträde i december 2016 och slutbehandlas på beredningens sammanträde i januari 2017 för att presenteras för styrelsen i mars 2017 för beslut.

Tidsplan och möten

Programberedningens arbete delas in i tre etapper (tidsperioder).

Lägesbeskrivning (augusti 2015 – mars/april 2016)

- ✓ 24 september, diskussion av handlings- och tidsplan, prioritering inom minskad klimatpåverkan samt kunskapspass om vatten och avlopp samt risk- och sårbarhetsfrågor
- ✓ 22 oktober, beslut om handlings- och tidsplan, staten (representanter från MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap), SMHI (Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut), eventuellt IVL (Svenska Miljöinstitutet) och länsstyrelsen)
- ✓ 26 november, reflektion från konferens 18 november samt representanter från försäkringsbolagen och kunskapspass om fastighetsfrågor
- ✓ 17 december, erfarenheter från Stockholmsområdet och Miljömålsberedningen – samverkan med Samhällsbyggnadsberedningen
- ✓ 20-21 januari, sammanträde i Västra Götaland samt studiebesök
- ✓ 8-10 mars, studieresa till Kristianstad, region Skåne och Köpenhamn

Fördjupad analys (april 2015 – september 2016)

- ✓ 14 april, analys samt avstämning med Samhällsbyggnadsberedningen
- ✓ 19 maj, analys
- ✓ 9 juni, analys
- ✓ 15 september, analys samt studiebesök norra Sverige

Förslag till strategier (oktober 2016 – januari 2017)

- ✓ 6 oktober, sammanfattning av analys
- ✓ utåtriktad aktivitet i oktober/november?
- ✓ 17 november, sammanfattning
- ✓ 15 december, diskussion av upplägg för slutrapport
- ✓ januari 2017, slutdiskussion och beslut om slutrapport
- ✓ mars 2017, utvärdera och fira